Edukacja Dziecka
nr 7 (2023)
s. 273-277
ISSN 2543-6406
LICENCJA: CC BY-NC

Edyta Żywanowska-Rutkowska
Studentka Akademii im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim

Jakub z Paradyża, patron Akademii Gorzowskiej

Słowa kluczowe: Jakub z Paradyża, patron, Akademia Gorzowska

Celem niniejszego artykułu jest przybliżenie sylwetki patrona Akademii Gorzowskiej – Jakuba z Paradyża, średniowiecznego zakonnika, filozofa, reformatora. Poznanie jego życia i poglądów może być inspiracją dla współczesnych ludzi oraz mieć wpływ na kształtowanie ich charakterów. Filozofia i wartości, które reprezentował Jakub, stanowią filary, którymi w swym rozwoju i działalności kieruje się Akademia Gorzowska.

Patronem według słownika języka polskiego jest „osoba zmarła, zasłużona, której imię i nazwisko nadawane jest jakiejś instytucji”[1]. Posiadanie imienia patrona w nazwie uczelni, ma na celu m.in. wyróżnienie jej na tle innych tego typu instytucji, ale także określenie charakteru i przyświecającej jej idei. Uczelnie wyższe najczęściej wybierają na patronów swego fundatora, postacie historyczne związane z miastem lub regionem, w którym uczelnia ma swoją siedzibę, z dziedziną naukową lub artystyczną, w której odbywa się nauczanie. Niektóre z nich przyjmują imię patrona w momencie powstania, natomiast inne już w trakcie swej działalności[2].

13 maja 2016 roku mocą ustawy została powołana Akademia im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim na fundamencie istniejącej w latach 1998-2016 Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej (PWSZ)[3]. Celem kultywowania i kontynuowania tradycji wypracowanej przez wiele lat funkcjonowania PWSZ, w trakcie przygotowań do powołania uczelni, postanowiono zachować imię dotychczasowego patrona.

---

[1] *Uniwersalny słownik języka polskiego*, t. 3, red. S. Dubisz, Warszawa 2003, s. 75.

[2] P. Słowiński, *Historia – Tradycja – Współczesność. Dwadzieścia lat uczelni im. Jakuba z Paradyża*, Gorzów Wielkopolski 2018, s. 107.

[3] Ustawa z 13 maja 2016 roku o utworzeniu Akademii im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim, (Dz. U. 2016, poz. 752).

Rysunek 1. Jakub z Paradyża

Źródło: https://www.facebook.com/ajpgorzow/photos/a.280891885605099/1414520265575583/?type=3.

Kim był Jakub z Paradyża?

Jakub z Paradyża, znany także jako Jakub z Jüterbocku, Jakub z Kartuz, Jakub z Kartuzji, urodził się w 1380 lub 1381 roku w pobliżu klasztoru cysterskiego w Paradyżu (Gościkowie) w rodzinie niemieckich osadników. Wskazuje na to rodowe nazwisko Kunike (Coneke), należące wówczas do najpopularniejszych nazwisk w Saksonii. Pierwsze dwadzieścia lat swojego życia spędził w gospodarstwie wiejskim rodziców, jak sam powiedział, wspominając własne dzieciństwo: „wziąłem początek ze stanu plebejuszowskiego albo raczej chłopskiego i ciężką przebyłem dolę za młodu; wieloletnie ubóstwo było nieodstępnym wiosny mego żywota towarzyszem”[4]. Około 1402 roku wstąpił do zakonu cystersów w Paradyżu, gdzie przebywał przez około osiemnaście lat. W związku z wydaniem na soborze w Konstancji rozporządzenia nakazującego szersze kształcenie duchownych, Jakub w wieku czterdziestu lat został przyjęty na Uniwersytet Krakowski, gdzie w księgach uniwersyteckich widniał jako *Frater Iacobus de Paradiso*[5]. Jakub rozpoczął studia na wydziale sztuk wyzwolonych. Uzyskał stopień bakałarza sztuk, a następnie magistra „atrium”. Zdobycie tytułu magistra sztuk wyzwolonych pozwoliło Paradyżaninowi rozpoczęcie studiów teologicznych[6].

W tym czasie podejmował się wykładów z Biblii i „Sentencji” Piotra Lombarda, pełnił funkcję kaznodziei uniwersyteckiego oraz brał udział w dysputach z przybyłymi z Czech husytami na Wawelu. Po dwunastu latach zgłębiania wiedzy, 29 stycznia 1432 r. otrzymał promocję doktorską jako pierwszy z cystersów królestwa polskiego[7].

[4] J. Stoś, *Jakub z Paradyża*, Kraków 2004, s. 12.
[5] Ibidem, s. 14.
[6] Ibidem, s. 15.
[7] Ibidem, s. 16.

Próba reformacji – okres mogilski

Z upływem czasu, kiedy zwiększał się zakres jego obowiązków, związanych z działalnością kaznodziejską i wizytacyjną oraz dydaktyczno-naukową, Jakub formalnie zmienił przynależność klasztorną z opactwa paradyskiego na mogilskie[8]. Funkcję profesora akademickiego pełnił przez kolejne dziewięć lat. Okres studiów i praca akademicka to najważniejszy okres w życiu Jakuba z Paradyża, gdyż właśnie wtedy ukształtowały się jego poglądy o charakterze teologiczno-moralnym. Został wielkim zwolennikiem koncyliaryzmu, uważał sobory powszechne za najwyższą władzę Kościoła, co wyraził w traktacie *Determinatio de eccleesi*a. Pełniąc funkcję wizytatora w klasztorach, Jakub obserwował zepsucie moralne panujące wówczas w zakonach. Przestały one być miejscem modlitwy i pracy, a stawały się areną politycznych i finansowych działań. Obserwacje i próby naprawcze, których celem było odbudowanie zasad moralnych i podniesienie dyscypliny w zakonach, wyrażał w swoich mowach wizytatorskich, a także w traktatach: *Collationes in actu visitationis, Compendium de tribus substancialibus religiosorum* oraz *Questio super esu carnium*[9]. Ponadto był zwolennikiem czasowej sekularyzacji Kościoła, szczególnie potępiał nepotyzm, symonię, handel odpustami, pazerność duchownych na dobra materialne. Jednocześnie uważał, że nadużywający władzy dostojnicy Kościoła powinni być pozbawiani uprawnień sądowniczych oraz popierał powszechny obowiązek pracy duchowieństwa, był orędownikiem nauki rzeczy pożytecznych i praktycznych[10]. Podejmował próby wprowadzenia swoich reform i wysiłki w podwyższeniu wartości moralnych panujących w klasztorach, które okazały się daremne w skutkach. Dodatkowo wzbudziły niechęć i ostracyzm, okazywany mu przez współbraci, o czym pisał ówczesny kronikarz mogilski Mikołaj. Te działania i niemoc we wdrożeniu odnowy skłoniły Jakuba do zmiany przynależności zakonnej i w konsekwencji wyjazdu z Polski, w czym pomógł mu ówczesny legat papieski Michał Balduini[11].

Zmiana przynależności zakonnej – okres erfurcki

Paradyżanin przybył do zakonu kartuzów w Erfurcie w 1442 roku. Zakon ten kierował się regułą św. Brunona, która charakteryzuje się „zupełnym odosobnieniem,

[8] J. Stoś, *Mistrz Jakub z Paradyża i devotio moderna*, Warszawa 1997, s. 42.

[9] Z. Domżał, A. Wałkówski, *Działalność i poglądy Jakuba z Paradyża*, „Echa przeszłości" 2015, XVI, s. 43.

[10] Ibidem, s. 43-44.

[11] J. Stoś, *Jakub z Paradyża*, op. cit., s. 43.

wycofaniem się z działalności publicznej i wytężoną pracą pisarską”[12]. Jakub nigdy nie podjął się pracy dydaktycznej na Uniwersytecie Erfurckim, nie spowodowało to jednak, że popadł w zapomnienie. Surowa reguła zakonna sprzyjała intensywnej pracy pisarskiej. Przyczyniło się to do zdobycia przez Jakuba bezgranicznego szacunku i przydomku „Wyroczni Apollina”, a niemieccy teologowie zwracali się do niego z problemami doktrynalno-praktycznymi[13].

Jednym z najbardziej znanych jego dzieł tego okresu jest traktat *O trzech rodzajach ludzi* (*De triplici genere hominum*). Przyjął w nim, podobnie jak Platon, że społeczeństwo można podzielić na trzy naturalne grupy ludzi[14]. Pierwsza grupa to zwierzchnicy, którzy kierują światem, ludzie zarówno świeccy, jak i duchowni. Druga, najmniej liczna grupa, kontemplatycy, która żyje we wspólnotach modlitewnych, oddaje się mądrości, nauce, teologii mistycznej lub modlitewnej mistyce. Tacy ludzie pełnią często funkcje doradców, zwierzchników i przełożonych. Trzecia grupa, najbardziej liczna, to ludzie czynni, którzy prowadzą życie prostsze, mniej wymagające. Jednak ich rola jest tak samo ważna, gdyż to oni, poprzez swoją pracę, zaspokajają codzienne potrzeby charakterystyczne dla każdej społeczności[15]. Jakub uważał, że „wśród tych kategorii każdy jest pożyteczny oraz konieczny. Bez nich wszystkich bowiem ani Kościół, ani świat w ogóle nie byłby w stanie osiągnąć swojej pełnej struktury”, jednocześnie przypomina, że grupy te „nie są (…) tak ściśle od siebie oddzielone, żeby jedna drugiej nie przenikała”[16].

Jakub z Paradyża zmarł 30 kwietnia 1465 roku po ciężkiej chorobie, przeżywszy 84 lata. Zostawił po sobie bogaty dorobek naukowy, w tym ponad 500 rękopisów, 150 traktatów, kazań i pouczeń[17]. Jego poglądy wydają się aktualne także dziś.

Bez wątpienia był to wielki człowiek, o którego dopominają się cystersi i kartuzi, Polacy i Niemcy. Mnich, reformator, filozof będący symbolem całożyciowej edukacji, którą można podjąć na każdym etapie życia, a także wytrwałości w głoszonych poglądach oraz kierowania się wartościami moralnymi mimo panującego wokół ostracyzmu.

[12] Ibidem, s. 24.

[13] J. Stoś, *Mistrz Jakub…*, op. cit., s. 44.

[14] Idem, *Jakub z Paradyża*, op. cit., s. 77.

[15] P. Słowiński, *Jakub z Paradyża – protoreformator? Introdukcja do badań na kanwie traktatu „O trzech rodzajach ludzi – zwierzchnikach, aktywnych i kontemplatykach”*, „Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Językoznawcza” 2018, vol. 25(45), nr 2, str. 249-252.

[16] J. Stoś, *Jakub z Paradyża*, op. cit., s. 82-83.

[17] Ibidem, s. 26.

Podsumowanie

Warto zauważyć, że naturalnym etapem rozwoju człowieka jest stopniowe odkrywanie i definiowanie tego, co jest dla niego ważne i jak należy postępować. Każdy, stojąc u progu dorosłości, wybiera ścieżkę, którą będzie podążał. Na te wybory często wpływają spotkane osoby, których wartości mogą być swego rodzaju drogowskazem. Kiedy człowiek staje przed wyborem kierunku studiów i uczelni, rzadko zastanawia się pod czyim patronatem spędzi następne lata. Jednak patron to ważna osoba, konkretny sposób myślenia, postępowania oraz historia życia, poprzez której poznanie można odnaleźć kolejną osobę godną naśladowania.

Akademia Gorzowska, obierając za patrona Jakuba z Paradyża, przyjęła wartości, którymi się kierował. W szeregach jej studentów są ludzie młodzi, którzy dopiero wkraczają w dorosłość i chcą poszerzać swoje horyzonty, a także ludzie dojrzali, których celem jest rozwijanie swoich zainteresowań lub zmiana ścieżki kariery. W jej ofercie znajdują się kierunki praktyczne i pożyteczne, których zwolennikiem był Jakub. Uczelnia stwarza warunki do poznawania świata w różnych jego odsłonach oraz daje możliwość szukania w środowisku akademickim inspiracji w życiu.

Bibliografia

1. Domżał Z., Wałkówski A., *Działalność i poglądy Jakuba z Paradyża*, „Echa Przeszłości" 2015, XVI.
2. Słowiński P., *Jakub z Paradyża – protoreformator? Introdukcja do badań na kanwie traktatu „O trzech rodzajach ludzi – zwierzchnikach, aktywnych i kontemplatykach"*, „Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Językoznawcza", vol. 25 (45), nr 2.
3. Słowiński P., *Historia – Tradycja – Współczesność. Dwadzieścia lat uczelni Jakuba z Paradyża*, Gorzów Wielkopolski 2018.
4. Stoś J., *Jakub z Paradyża*, Kraków 2004.
5. Stoś J., *Mistrz Jakub z Paradyża i devotio moderna*, Warszawa 1997.
6. *Uniwersalny słownik języka polskiego*, t. 3, red. S. Dubisz, Warszawa 2003.
7. Ustawa z 13 maja 2016 roku o utworzeniu Akademii im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim (Dz. U. 2016, poz. 752).